

Obra Social "la Caixa"

La meva cosina Bichonnade, 40, Rue Cortambert, París, 1905. Fotografia de J. H. Lartigue © Ministère de la Culture – France / AAJHL

UN MÓN FLOTANT

FOTOGRAFIES DE
JACQUES HENRI LARTIGUE
(1894-1986)

Dossier de premsa

CaixaForum Lleida

Del 15 de desembre de 2011 al 9 d'abril de 2012

L'Obra Social "la Caixa" presenta la primera gran mostra monogràfica d'un dels noms crucials de la fotografia del segle XX

Un món flotant

Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)

«Ser fotògraf és atrapar la pròpia sorpresa». Durant tota la seva vida, Jacques Henri Lartigue (1894-1986) va ser fidel a aquesta inquietud. Des de molt petit, va fotografiar tot el que el commovia, que el feia feliç, que li semblava bonic i que li servia per lluitar contra el pas del temps i l'oblit. Reconegut avui unànimement com un dels grans noms de la fotografia del segle XX, la seva obra constitueix un document únic d'una època i una manera de viure. *Un món flotant. Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)* és la primera gran exposició antològica que es presenta d'aquest fotògraf a Espanya. Reuneix més de 120 fotografies, procedents de la Donation Jacques Henri Lartigue de París. La mostra posa especialment en relleu els temes que van ser una constant durant tota la seva carrera: la fotografia com a instrument de la memòria, una eina per capturar la fragilitat de l'existència i la brevetat de la felicitat. També reflecteix la seva particular visió de les dones i d'un món que canviava a gran velocitat. Tot això permetrà que el visitant descobreixi el retrat d'una època ja desapareguda a partir de les imatges inconfusibles de Lartigue, un mestre que durant els seus gairebé noranta anys de trajectòria mai no es va deixar de considerar un aficionat.

L'exposició *Un món flotant. Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)* ha estat comissariada per Florian Rodari i Martine d'Astier de la Vigerie, directora de la Donation Jacques Henri Lartigue, amb l'assistència de Maryam Ansari. La mostra es podrà veure del 15 de desembre de 2011 al 9 d'abril de 2012 a CaixaForum Lleida (Blondel, 3).

Lleida, 14 de desembre de 2011.- La directora de CaixaForum Lleida, Mercè Freixinet, i el comissari Florian Rodari; han presentat avui l'exposició *Un món flotant. Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)*.

L'exposició ha estat organitzada i produïda per l'Obra Social "la Caixa", amb la col·laboració de la Donation Jacques Henri Lartigue, entitat encarregada de vetllar per la conservació i la divulgació de la donació que el fotògraf va fer el 1979 a l'Estat francès i que ha cedit totes les peces que s'exhibeixen a CaixaForum Lleida.

Dins la seva programació cultural, l'Obra Social "la Caixa" presta una atenció preferent a les manifestacions artístiques més contemporànies, les dels segles xx i xxi. Mitjançant les seves exposicions sobre cinema i fotografia, l'Obra Social "la Caixa" vol mostrar la influència de les imatges en la sensibilitat de l'home contemporani i destacar el paper dels grans creadors visuals del segle xx en la nostra manera de veure el món. Amb aquesta finalitat ha organitzat exposicions antològiques dedicades als grans noms de la fotografia, com ara Eugène Atget, Robert Doisneau, William Klein, Diane Arbus, Henri Cartier-Bresson o Willy Ronis, i a cineastes com Charles Chaplin o Federico Fellini.

Aquesta vegada, l'Obra Social "la Caixa" presenta la primera gran antològica que es du a terme a Espanya sobre la figura de Jacques Henri Lartigue (Courbevoie, 1894 - Niça, 1986), sens dubte un dels grans fotògrafs del segle passat. L'exposició *Un món flotant. Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)* mostra la inquietud d'un home que va saber reflectir, amb molta sensibilitat i sota l'aparença de la felicitat i la lleugeresa, les noves preocupacions d'un temps que es transformava de manera radical.

Les seves imatges són contemporànies a un període caracteritzat per les convulsions i els canvis socials —la Primera Guerra Mundial, la Revolució Russa, l'ocupació nazi de França, etc.—, però Lartigue no es fixa en aquests conflictes. Més aviat al contrari: remet a la innocència, a l'espontaneïtat i a l'alegria de viure.

L'exposició *Un món flotant. Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)* presenta més de 120 còpies modernes de les seves fotografies. Testimonia, sota la mirada fràgil i commovedora de l'artista, les noves formes de vida que van sorgir en les primeres dècades del segle xx, en les quals les dones van assumir un paper actiu en la societat i el progrés tecnològic va donar lloc a noves formes d'oci.

Lartigue feia fotografies per a ell mateix, per la qual cosa sempre ha estat inclassificable tant per a conservadors com per a crítics. Les seves fotografies se solen presentar cronològicament o agrupades per temes. Aquesta vegada s'ha volgut anar més enllà i mostrar des d'un punt de vista inèdit fins a quin punt les seves imatges, admirades per la seva gràcia i bellesa, són un document únic d'una època i una manera de viure ja desaparegudes: la de la burgesia francesa del segle passat.

1894-1986: tota una vida fotografiant

Jacques Henri Lartigue ocupa un lloc molt especial en la història de la fotografia: el d'un aficionat amb talent que sempre va parlar de la pintura com la seva passió principal i de la fotografia com una dedicació secundària. Des de 1902, amb 8 anys, fins que va morir, el 1986, Lartigue va viure fotografiant.

Va néixer el 1894 a Courbevoie, prop de París, en el si d'una família d'industrials. El seu pare li va comprar la primera càmera fotogràfica quan tenia 8 anys i, des de petit, va iniciar un diari amb fotografies i textos breus que el va acompanyar tota la vida i que és un document extraordinari per conèixer la manera de viure d'una generació que va descobrir la moda, l'esport o les competicions de motor.

Lartigue va ser un nen malaltís que ben aviat va comprendre que la seva felicitat podia desaparèixer. Per això va decidir explicar la seva vida i, mitjançant aquest relat, construir el seu propi personatge, de la mateixa manera que va construir la seva pròpia felicitat representant-la constantment. Per a Lartigue, la felicitat és indissociable de la seva conservació, de manera que cal retenir-la mitjançant l'escriptura, la fotografia i els àlbums, l'última etapa en l'elaboració dels seus records.

Lartigue va conservar durant tota la seva vida la frescor de la infantesa i la insaciable curiositat de la joventut. En les seves imatges, celebra l'instant present i oculta l'angoixa que li produeix el pas del temps.

Descobert fortuïtament i tardanament el 1963, quan comptava gairebé setanta anys, per John Szarkowski, aleshores conservador de fotografia del Museum of Modern Art de Nova York, Lartigue va ser conegut i reconegut al seu propi país i a tot el món gràcies a la glòria assolida als Estats Units. El 1974 el president de la República Francesa, Valéry Giscard d'Estaing, el va convidar a

realitzar el seu retrat oficial. A partir d'aleshores es va establir entre ambdós una amistat tan sòlida que, el 1979, Lartigue va donar en vida la integritat la seva obra a l'Estat.

ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

El pas del temps

Des de la seva infantesa, Jacques Henri Lartigue va tenir l'obsessió de recordar tot el que experimentava, i **la fotografia va esdevenir l'instrument de la seva memòria**. Aquesta voluntat de recordar, molt arrelada en el petit Lartigue, estava estretament relacionada amb el seu **desig de fixar la felicitat**. Així, memòria i felicitat són dues realitats que sofreixen la mateixa amenaça d'esvair-se, i la genialitat de Lartigue rau en el fet que no fotografiava ni la memòria ni la felicitat, sinó el que en constitueix l'essència: la fragilitat. A les fotografies de Lartigue, la felicitat està sempre relacionada amb el cos humà i la seva interacció amb l'espai que l'envolta. La gent feliç rep els embats de l'onatge, els cops de vent de les borrasques o els raigs del sol. Els cossos perden constantment la verticalitat i s'alcen de terra. I és que aconseguir fotografiar la felicitat depèn de la gràcia amb què es capten els moviments gairebé imperceptibles: una mirada sobtada, que dura tan sols un instant, o un gest en equilibri inestable.

Una mirada moderna

La mirada de fotògraf de Lartigue té present l'ambigüitat que hi ha en la realitat: tot el que és infinitament petit pot tenir unes dimensions més importants que el que és gran o tot el que és lent pot anar a tanta velocitat com el que és ràpid. Amb la fotografia capta aquesta essència, i aquí rau la veritat de les imatges de Lartigue, autèntic **mag de l'instant**. Malgrat que semblen estàtiques, les seves fotografies parlen sempre de la possible continuació del temps, d'una manera de fugir dels límits i de les perspectives ordinàries.

Per accentuar la impressió d'ambigüïtat, Lartigue **utilitza amb gran mestria l'enquadrament** en diferents moments de l'acte fotogràfic. En primer lloc, en l'instant de prémer el disparador. La seva càmera es converteix en una prolongació del seu cos: de vegades està situada arran de terra, com la mirada d'un nen bocabadat davant del món dels adults; altres vegades s'adapta al pas d'una transeünt o a la velocitat d'un ciclista en ple descens; d'altres, l'enquadrament és el resultat d'una reflexió, sobretot quan Lartigue treballa a la cambra fosca: manipula les imatges, n'amplia un detall o en talla una part per intensificar un efecte.

Progressivament, Lartigue va tenir més en compte l'enquadrament en el moment de fotografiar. A les seves imatges trobem abundants elements arquitectònics —portes, finestres, jocs d'ombres, escletxes revelades, miralls— i els protagonistes semblen atrapats en aquests elements. Els individus, en lloc de trobar un punt on aferrar-se enmig de totes les línies que els envolten, sembla que floten sense subjecció.

La velocitat

Al començament del segle xx, una gran transformació redefineix completament la percepció de la realitat: la idea de velocitat. Es redueixen les distàncies gràcies a les revolucions tècniques en els transports, i el temps es relativitza gràcies a Einstein.

Durant la seva joventut, Lartigue intenta **captar la realitat física de la velocitat**, traduir mitjançant la imatge l'emoció que se sent davant la màquina. Ho va dur a terme sobretot en els circuits de curses d'automòbils als quals el solia portar el seu pare, que n'era un gran aficionat. Lartigue va aconseguir que l'espectador veiés en les seves fotografies el mateix que ell percebia quan experimentava la velocitat: **un espai comprimit**, escurçat, sovint deformat; la transformació violenta del camp de visió.

Lartigue, nascut amb els primers Jocs Olímpics i criat en una família en la qual l'esport ocupava un lloc molt destacat en l'educació, va ser d'adolescent un tenista consumat i un dels primers francesos a practicar assíduament esports d'hivern. El fascinava sentir la velocitat, i durant tota la seva vida es va esforçar a desafiar la rigidesa del cos. De la mateixa manera, a les seves imatges esportives busca l'eficàcia, i per això les **línies es mouen** al seu voltant, els **espais s'amplien** i sorgeixen perspectives inèdites a cada instant.

La lleugeresa

Quan era petit, el somni més repetit de Lartigue era poder **volar**. No és gens estrany, doncs, que s'apassionés ja des de la infantesa per l'aviació. El 1904 amb la seva càmera va ser testimoni dels intents d'enlairament de Gabriel Voisin a Normandia, i va captar els primers metres de l'aviador per sobre del terra. Amb el seu germà va freqüentar des del 1907 els camps d'aviació i, finalment, el somni de la seva infància es féu realitat el 1916 amb el seu bateig aeri. És difícil calcular quants **salts i enlairaments** hi ha en l'obra de Lartigue. Per a ell totes aquestes cabrioles són la imatge de la vida mateixa, símbol de la seva vitalitat.

Però tots els salts i enlairaments duen associats els descensos i les caigudes. Els llançaments, les tombarelles, i les escalades acaben gairebé sempre en esquitxades i caigudes, acompanyades de riallades. Les seves fotografies adquireixen un **to lleuger** sobre l'absència de gravetat.

La bellesa femenina

En l'univers de Lartigue només hi ha dones joves i boniques. La recerca de la felicitat i de la bellesa que du a terme des de la seva infantesa exclou del tot qualsevol deformitat o signe d'envelliment, i manté a distància tot el que pogués enterbolir un dia resplendent o recordar la lletjor i la mort.

La primavera del 1910, quan encara no tenia 16 anys, Lartigue va descobrir la moda i, sobretot, les models. Durant mesos, amb la càmera a l'espatlla, es va llançar a l'avinguda del Bois de Boulogne, a prop de casa seva, on les dones distingides passejaven a hores concretes per ensenyar els seus vestits nous. El que esperava retenir el jove fotògraf no era el detall dels teixits, sinó més aviat l'aparició de **dones elegants**.

Les seves primeres representacions de les passejants posen de manifest una distància i un temor nous davant l'univers femení, provocats en primer lloc per la diferència d'edat i, després, pel desig sexual. Lartigue, que sent una emoció de tipus eròtic, s'amaga. Per això les capta amb un enquadrament oblic i recorre a una presa de vistes molt baixa. Amb l'experiència, la mirada de Lartigue canvia i mira directament als ulls de les seves amants. En contrast amb la resta de la seva obra, Lartigue demana explícitament a aquestes **dones indolents** que no facin res, que no es moguin.

A la recerca del desconegut

Al començament del segle xx, tothom somia gaudir dels nous plaers de la velocitat i l'esport, i recórrer sense obstacles els territoris que dia rere dia descobreix la modernitat. També el jove fotògraf i el seu germà Zissou somien des de petits i es disfressen per assemblar-se als herois de les seves aventures preferides: aviadors, pilots de curses o exploradors de mons llunyans. Gorres, ulleres i abrics de pell fan que els qui en porten semblin extraterrestres. En aquest grup d'imatges, trobem **exploradors** d'un nou tipus, figures emmascarades, pesants i paralizades en el seu singular abillament.

Finalment, l'últim àmbit de l'exposició mostra la fascinació de Lartigue per l'**infinit** i la natura, on l'ésser humà s'enfronta amb la seva solitud. En aquesta part de l'obra de Lartigue, l'individu apareix amb no gaire més consistència que un bri de palla, com un fantasma agitat pel vent o mogut a mercè de les onades. El nostre pas terrenal és efímer: això és el que ens repeteixen constantment aquestes imatges que traeixen una felicitat impossible de retenir i que indiquen que només som a la Terra com a habitants transitoris.

CRONOLOGIA

- 1894** Jacques Lartigue neix el 13 de juny a Courbevoie, al nord-oest de París.
- 1900** Fa les seves primeres fotografies amb l'ajuda del seu pare. Escriu les seves reflexions en trossos de paper que a poc a poc conformen el seu diari.
- 1902-1903** Henri Lartigue regala a Jacques la seva primera màquina de retratar: una càmera d'estudi de fusta de 13 × 18 cm. Revela les seves primeres fotografies i les comença a ordenar en grans àlbums.
- 1906-1909** Jacques fa les seves primeres fotografies de bòlids a les curses i també d'aviació.
- 1910** Comença a retratar les dones elegants que desfilen per les avingudes del Bois de Boulogne parisenc per presumir amb els seus vestits nous.
- 1911** Ven per primera vegada un clixé d'una acrobàcia aèria a la revista *La Vie au Grand Air*. Roda una primera pel·lícula amb una càmera que li regala el seu pare.
- 1913** Primeres fotografies d'esports d'hivern a Saint-Moritz (Suïssa).
- 1914-1918** El 3 d'agost de 1914, Alemanya declara la guerra a França. Jacques Lartigue queda exclòs de l'exèrcit per motius de salut. S'inscriu a l'Académie Julian per estudiar pintura, que es converteix en la seva activitat principal durant molt de temps.
- 1919** Es casa amb la filla del compositor André Messager, Madeleine (*Bibi*), que havia conegut el 1917.
- 1921** El 23 d'agost de 1921 neix el seu fill Dani.
- 1930** Jacques Lartigue coneix la model Renée Perle, que serà la seva companya i model durant dos anys.
- 1931** Es fa públic el divorci de Jacques Lartigue i Madeleine Messager.
- 1934** Es casa amb Marcelle Paolucci, *Coco*.
- 1939-1945** El 3 de setembre de 1939, França entra en guerra amb Alemanya. Separat de Coco, coneix Florette Orméa, que el 1945 es converteix en la seva tercera i darrera esposa.
- 1955** Els seus retrats fotogràfics de Pablo Picasso i Jean Cocteau donen la volta al món. Participa en una exposició de Gens d'Images a la galeria d'Orsay, a París, amb Brassai, Willy Ronis i Man Ray.
- 1962** Coneix a Nova York el director del Departament de Fotografia del Museum of Modern Art d'aquesta ciutat, John Sarkowski, que s'entusiasma amb la seva obra i programa una mostra.
- 1963** Exposició al MoMA: «The Photographs of Jacques Henri Lartigue». Afegeix el nom del seu pare al seu i es fa anomenar Jacques Henri Lartigue.

- 1966** Coneix el fotògraf Richard Avedon. La publicació d'*Album de famille* (Àlbum de família) dona a conèixer l'obra de Lartigue arreu del món.
- 1975** Primera retrospectiva francesa de la seva obra al Musée des Arts Décoratifs de París. Es publica el primer volum de les seves memòries.
- 1979** Lartigue firma l'acta de donació a l'Estat francès del conjunt de la seva obra fotogràfica (negatius i àlbums originals).
- 1986** Mor el 12 de setembre a Niça, amb 92 anys.

ACTIVITATS PARAL·LELES A L'EXPOSICIÓ

PER A GRUPS ESCOLARS I COL·LECTIUS

Visites dinamitzades per a escolars

De dilluns a divendres, horari lectiu

Nivells recomanats: alumnes de cicle mitjà i superior de primària, ESO, batxillerat, CFGM i educació especial.

Durada: 1 h 30 min. Grups: màxim 30 alumnes.

Inscripció al tel. 973 27 07 88

Visites comentades per a col·lectius

Horari a convenir. Durada: 1 h

Servei d'interprets de llengua de signes catalana o espanyola en les visites guiades a l'exposició adreçades a col·lectius amb discapacitat auditiva. Inscripció al tel. 973 27 07 88

PER AL PÚBLIC GENERAL

Visites comentades

Tots els dijous i dissabtes, a les 19 h

Cafè-tertúlia amb les arts

Els dilluns 6, 13, 20 i 27 de febrer, de 16.30 a 18.30 h

El cafè-tertúlia amb les arts ofereix l'oportunitat de gaudir de l'exposició d'una manera diferent. Una activitat de dues hores per fer una visita tranquil·la i aprofundir en el que més interessi a cada grup. I després es podran compartir impressions en una tertúlia distesa acompanyada d'un cafè. Inscripció al telèfon 973 27 07 88

CICLE DE CONFERÈNCIES

CONFERÈNCIA INAUGURAL

Un món flotant. Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)

Dimecres 14 de desembre, a les 19 h

Florian Rodari, comissari de l'exposició

La conferència serà impartida en llengua francesa

Hi haurà servei d'interpretació al català

LARTIGUE: LA SORPRESA ALS ULLS

Chez le photograph. La transformació fotogràfica del segle XIX i principis del XX: amateurs i professionals

Dimarts 31 de gener, a les 19 h

Atrapar el temps: la fotografia com a fotograma, el fotògraf com a reporter, la vida moderna

Dijous 2 de febrer, a les 19 h

Àlbum de família: la fotografia com a autobiografia

Dijous 9 de febrer, a les 19 h

Conferències a càrrec d'Estrella de Diego, assagista i catedràtica d'història de l'art de la Universidad Complutense de Madrid.

Totes les activitats són gratuïtes. Places limitades a la capacitat de la sala

Un món flotant

Fotografies de Jacques Henri Lartigue (1894-1986)

Del 15 de desembre de 2011 al 9 d'abril de 2012

CaixaForum Lleida

Av. Blondel, 3 Lleida
25002 Lleida

Horari:

De dilluns a dissabte, de 10 a 20 h
Diumenges i festius, d'11 a 14 h
25 de desembre i 1 de gener, tancat

Entrada gratuïta a les exposicions

Servei d'Informació

Obra Social Fundació "la Caixa"
Tel.: 902 223040
De dilluns a diumenge, de 9 a 20 h
www.lacaixa.es/obrasocial

Més informació:

Departament de Comunicació de l'Obra Social "la Caixa"

Josué García - 934 046 151 / 638 146 330 / jgarcial@fundaciolacaixa.es

Maribel Tost – 973 28 81 42 / mitost@fundaciolacaixa.es

<http://www.lacaixa.es/obrasocial>

Sala de Premsa Multimèdia

<http://premsa.lacaixa.es/obrasocial/>